EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název projektu	Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě
Registrační číslo projektu	CZ.02.2.69/0.0./0.0/16_015/0002400

Dolování dat

Příprava dat

Jan Górecki

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

Obsah přednášky

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- Co to je příprava dat
- Příklady strukturovaných dat
- Odvozené atributy
- Příliš mnoho objektů
- Příliš mnoho atributů
- Numerické atributy
- Kategoriální atributy
- Chybějící hodnoty

Příprava dat

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

Cíl:

1. vybrat (nebo vytvořit) z dostupných dat ty údaje, které jsou relevantní pro zvolenou úlohu dobývání znalostí,
2. reprezentovat tyto údaje v podobě, která je vhodná pro zpracování zvoleným algoritmem.

CRISP-DM

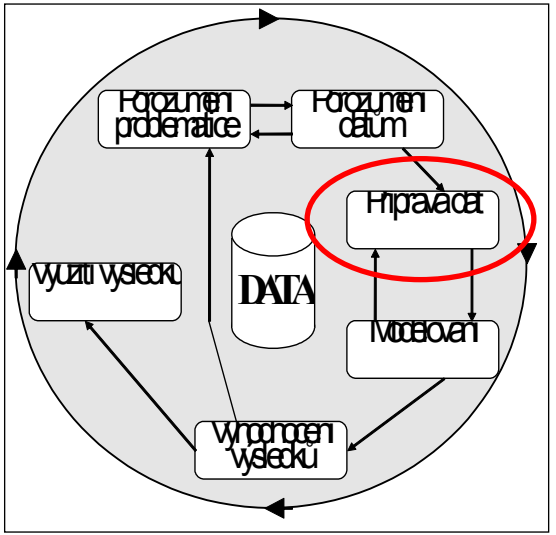

Strukturovaná data

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- časová data (např. časové řady kurzů akcií)

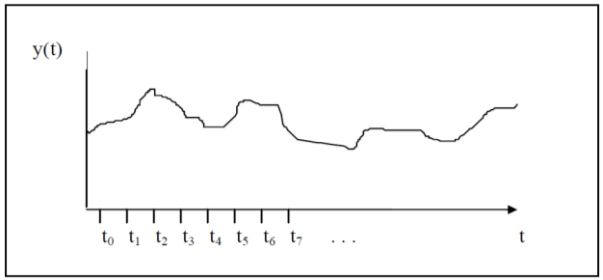

Původní časová řada

vstupy				výstup
$y(t_0)$	$y(t_1)$	$y(t_2)$	$y(t_3)$	$y(t_4)$
$y(t_1)$	$y(t_2)$	$y(t_3)$	$y(t_4)$	$y(t_5)$
$y(t_2)$	$y(t_3)$	$y(t_4)$	$y(t_5)$	$y(t_6)$
. . .				

Časová řada po transformaci

Strukturovaná data

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- grafy
  - graf reprezentován seznamem hran spojujících dva uzly (adjacency matrix - matice sousednosti)

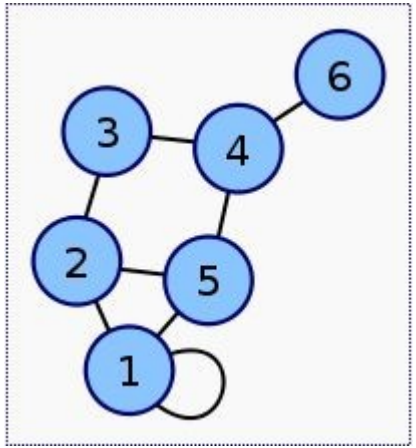

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Strukturovaná data

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- texty
  - text reprezentován seznamem slov v dokumentu (bag-of-words, vektorový model)

	I	love	dogs	hate	and	knitting	is	my	hobby	passion
Doc 1	1	1	1							
Doc 2	1		1	1	1	1				
Doc 3					1	1	1	2	1	1

	are	call	from	hello	home	how	me	money	now	tomorrow	win	you
0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1
1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	2	0
2	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
3	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1

Odvozené atributy

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- Z atributů přítomných v původních datech lze vytvářet odvozené atributy
- Plyne z doménových znalostí
  Např.:
  1) převod rodného čísla klienta na věk a pohlaví

Rodné číslo	Rok narození	Měsíc narození	Den narození	Pohlaví
870412/xxxx	1987	4	12	muž
035708/xxxx	2003	7	8	žena
096224/xxxx	2009	12	24	žena

  2) převod data na den v týdnu – *14.11.2019 -> čtvrtek*
- Opět se tedy jedná o operaci, kdy je třeba úzce spolupracovat s expertem.

Příliš mnoho objektů

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

1. použít jen určitý vzorek (sample) vybraný z celých dat,
   - náhodný výběr
   - stratifikovaný výběr – ve vzorku je stejné rozdělení příkladů do tříd jako v celých datech
   - „oversampling“ – ve vzorku se preferují příklady minoritní třídy

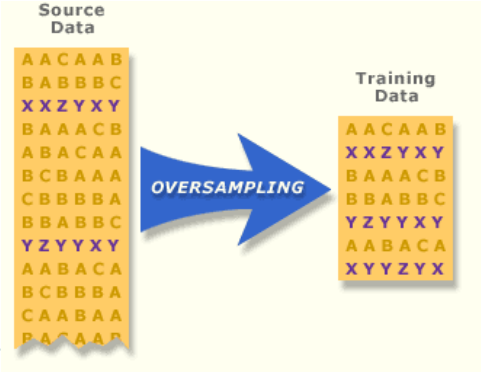

SAS EM demo

Příliš mnoho objektů

2. vytvořit více modelů na základě podmnožin objektů a modely poté zkombinovat
3. rozdělit data do podmnožin a z každé podmnožiny vybrat pár ji reprezentujících znaků (průměr, směrodatná odchylka, atd.

Příliš mnoho atributů

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- ***transformace*** - z existujících atributů vytvoříme menší počet atributů nových (analýza hlavních komponent),
- ***selekce*** - z existujících atributů vybereme jen ty nejdůležitější

Analýza hlavních komponent (*Principal Component Analysis*, PCA)

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ

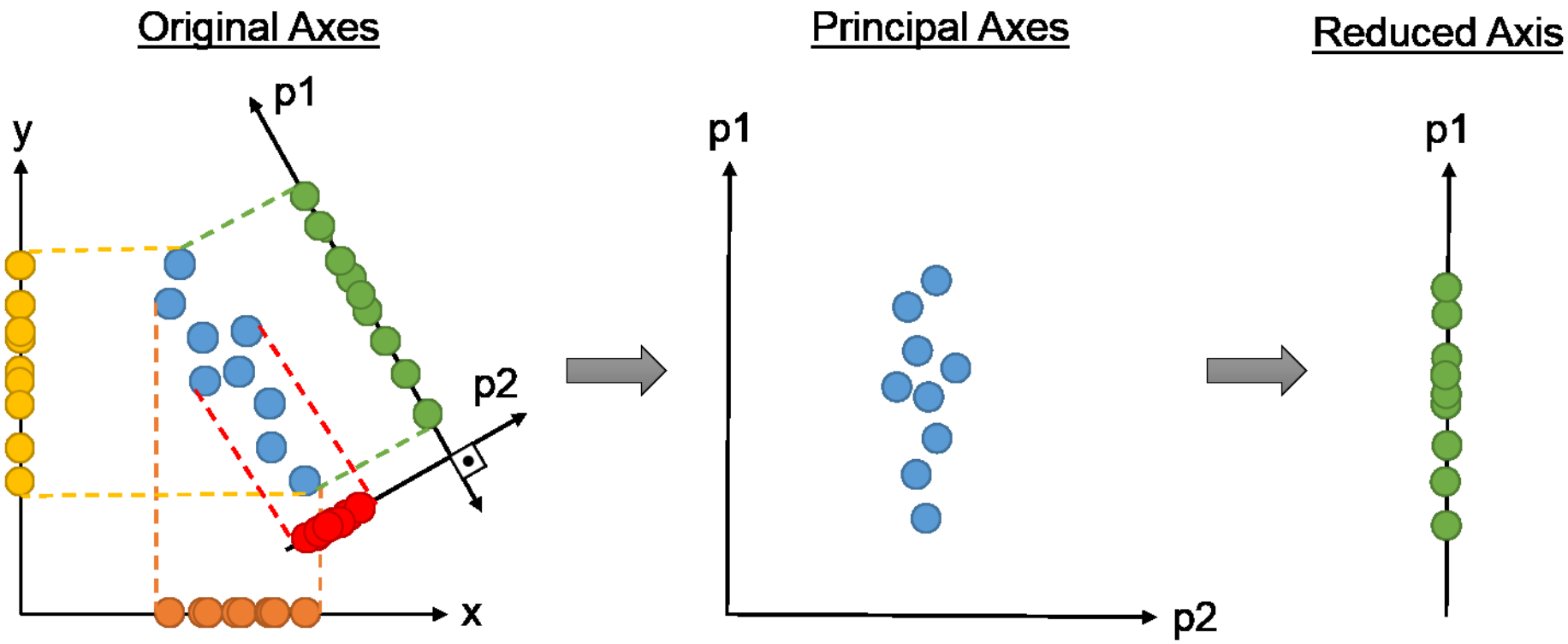

Analýza hlavních komponent (*Principal Component Analysis*, PCA)

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

Professional Soccer (FIFA)

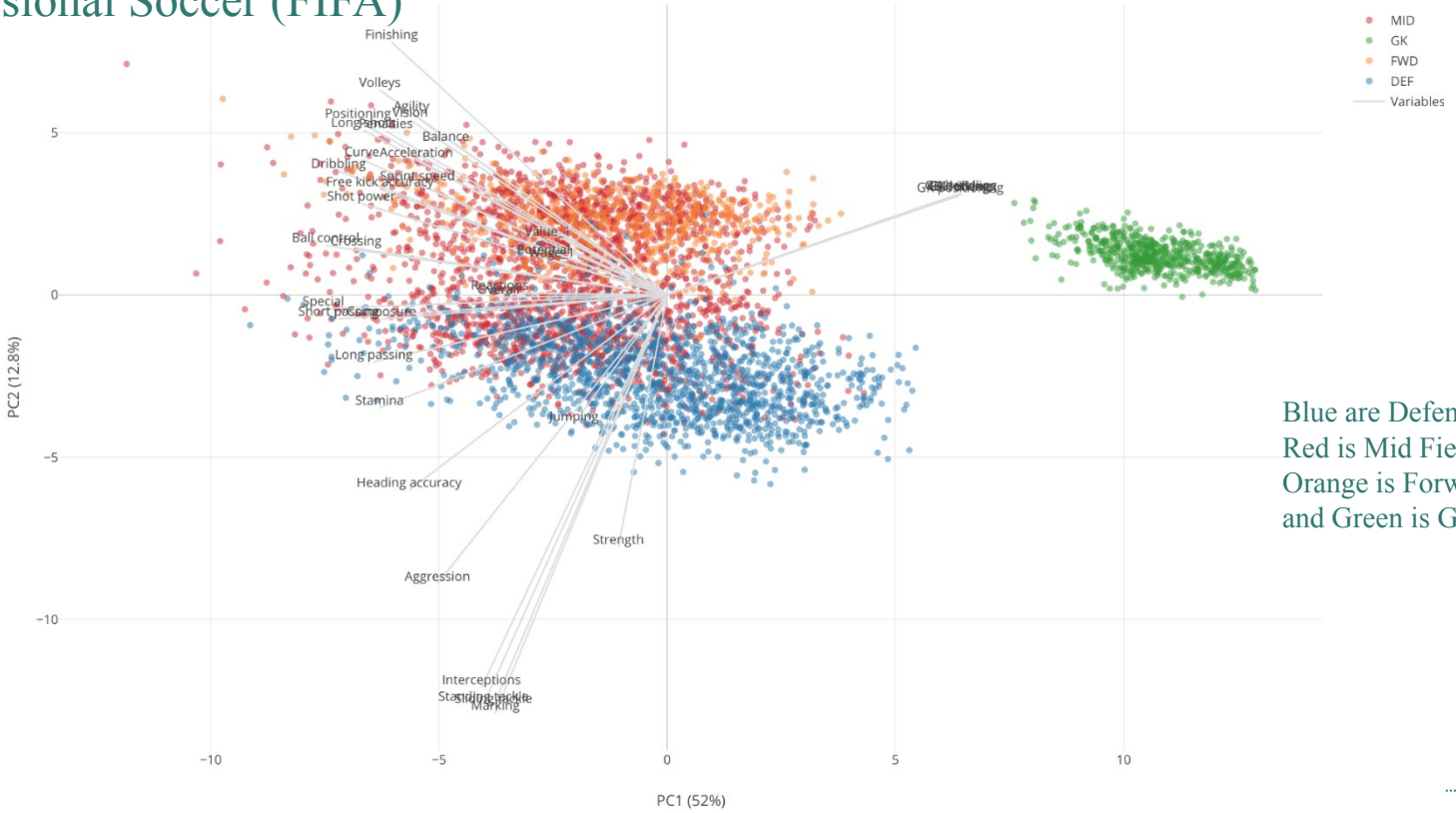

Blue are Defense players (DEF),
Red is Mid Field players (MID),
Orange is Forward players (FWD),
and Green is Goal Keepers (GK)

Automatická selekce

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- nalezení atributů, které nejlépe přispějí ke klasifikaci objektů do tříd
  - ***metoda filtru*** – filter approach
  - ***metoda obálky*** – wrapper approach

Numerické atributy

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

Cena akcie: z reálného čísla do množiny kategorií (velmi nízká, nízká, vysoká, velmi vysoká)

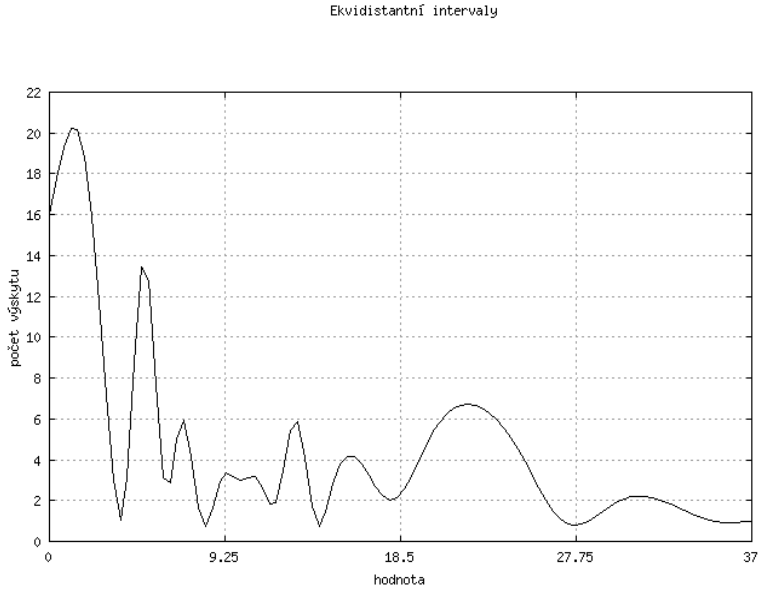

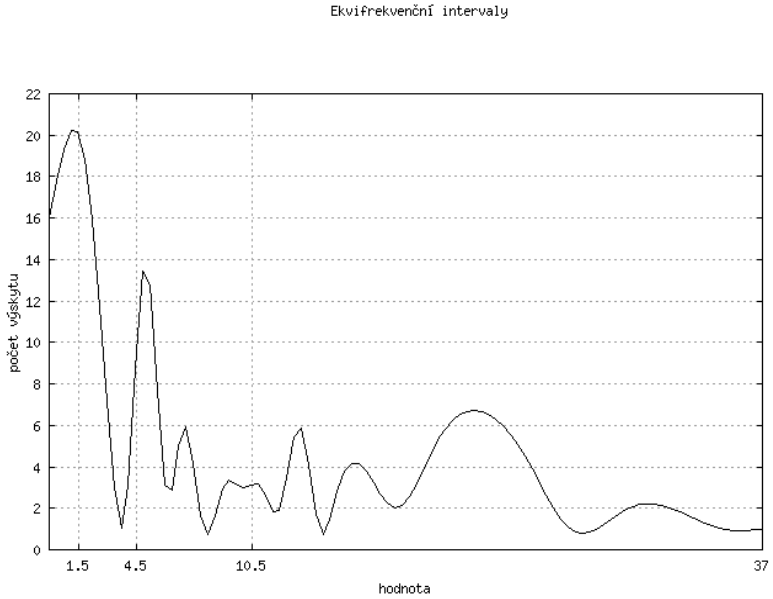

Kategoriální atributy

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

- kódování čísly (+ binarizace)

- Chceme-li použít algoritmy, které používají numerické vstupy (např. neuronové sítě), musíme hodnoty kategoriálních atributů zakódovat pomocí čísel.
  - V případě binárních atributů (např. ano, ne) to mohou být např. hodnoty 0, 1 nebo –1, 1.
  - V případě ordinálních atributů (např. malý, střední, velký) to může být pořadové číslo hodnoty.
  - V případě nominálních atributů (Čech, Slovák, Němec) je potřeba vytvořit tolik aktributů, kolik je kategorií, a pak binarizovat, např.
    národnost = Slovák ->
    národnost_Čech = 0, národnost_Slovák = 1, národnost_Němec = 0,

Ošetření chybějících hodnot

SLEZSKÁ UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ FAKULTA V KARVINÉ

1) ignorovat objekt s nějakou chybějící hodnotou,
2) nahradit chybějící hodnotu novou hodnotou „nevím“,
3) nahradit chybějící hodnotu některou z existujících hodnot atributu a sice:
   a) nejčetnější hodnotou,
   b) proporcionálním podílem všech hodnot,
   c) libovolnou hodnotou,
   d) „predikovanou“ hodnotou

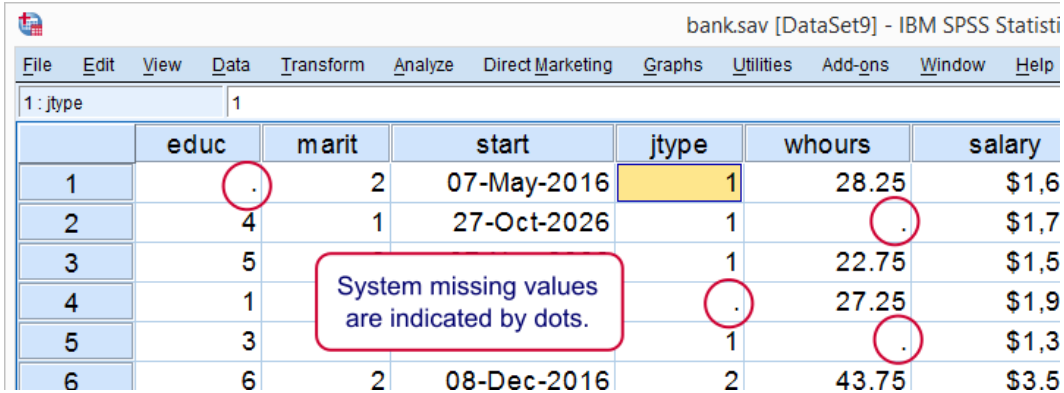

	educ	marit	start	jtype	whours	salary
1	.	2	07-May-2016	1	28.25	$1,6
2	4	1	27-Oct-2026	1	.	$1,7
3	5			1	22.75	$1,5
4	1			.	27.25	$1,9
5	3			1	.	$1,3
6	6	2	08-Dec-2016	2	43.75	$3.5

Děkuji za pozornost

Některé snímky převzaty od:

prof. Ing. Petr Berka, CSc. berka@vse.cz